

Několik slov k vývoji podpůrné akce živnostenské.

Napsal Dr. V. Schuster.

I.

Dne 1. března 1902 bylo tomu deset let, co se sestoupila komise svolaná ministerstvem za tím účelem, aby se radila o použití obnosu 10.000 zl., vřazeného v rozpočet ministerstva obchodu k návrhu německo-liberálního poslance dra. Mengra za účelem opatrování moderních pracovních pomůcek malému živnostnictvu.

Tehdy, dne 1. března 1892, bylo usneseno pověřiti provedením návrhu Mengrova technologické průmyslové museum dolnorakouského živnostenského spolku a ředitel musea, dr. Vilém Exner, ujal se ihned práce organizační. Časem rozvinula se státní podpůrná akce tou měrou, že odloučila se nadobro od technologického průmysl. musea, soustředivši se ve zvláštním odboru c. k. ministerstva obchodu pro zvelebování živností (Gewerbe-förderungsdienst) a majíc dočasně s technologickým museem, kteréž ostatně spadá v kompetenční sféru ministerstva kultu a vyučování, společnou výlučně jen osobu ředitele, odborného přednostu pana dra. Exnera. Technologické průmyslové museum vídeňské, zbaveno mnohotvárných funkcí podpůrné akce živnostenské, jest dnes hlavně jakýmsi souborem odborných škol a vědeckých stanic pokusných, tedy ústavem výlučně vzdělavacím. Podobně jako akce státní, započala i zemská akce česká, a to na základě návrhu podaného již r. 1892 poslancem Karlem Adámkem*) a soudruhy na sněmu

*) Posl. K. Adámek pečuje od let jako přisedící zemského výboru o zdárný rozvoj živnostenské akce zemské jím inaugurované.

království Českého, aby opatřovány byly motory a stroje pro malé živnostníky z prostředků zemských. Tyto podněty, jež, nikoliv náhodou, vyšly z řad liberálních a pokrokových, jako protiváha proti rostoucímu reakčnímu snažení v politice živnostenské, byly v dalším rozvoji svém akceptovány snad všemi politickými směry, i těmi, kteréž spásu živnostnictva malého spatřují v návratu dávno zašlých řádů právních a hospodářských, (přízpůsobených ovšem — ač-li lze — moderním poměrům).

Není mým úkolem, líčiti zevrubně vývoj a nynější stav podpůrné akce živnostenské.*) Spíše bych rád přispěl k ujasnění v nazírání na úkoly a cíle podpůrné akce živnostenské (v užším smyslu), a spolu i ústavů, jimž jest akci tuto prováděti.

Nechť právem se naříká, že prostředky akci věnované nestačí, přece sotva který jiný obor správy veřejné honositi se může tak rychlým vzrůstem jako právě podpůrná akce živnostenská. Obnos 10.000 zl. původně státem věnovaný vzrostl v rozpočtu ministerstva obchodu na rok 1903 na 677.300 K, (z něhož ovšem připadá království Českému a institucím v první řadě českému živnostnictvu prospěšným část poměrně velmi skrovná), království České vedle subvence pražskému museu technologickému a ústavu libereckému zařazuje v rozpočet zemský (1902) dotaci 20.000 K na zakupování strojů s nepoužitými zbytky této dotace z let 1897 až 1899 v částce 36.900 K a 10.000 K pro ostatní, najmě vzdělávací účely maloživnostenské, k nimž lze ostatně použiti i nevyčerpaných dotací předchozích. Také obchodní a živn. komory, a nejnověji i jiné samosprávné sbory účastňují se stále vydatněji akce podpůrné.

V roce 1901 bylo podpůrné akci živnost. věnováno státem 599.040 K, zemskými výbory, obch. komorami atd. asi 500.000 K, tedy celkem 1.000.000 K. Od r. 1892 do r. 1891 bylo k účelům podpůrné akce ve vlastním, užším toho slova smyslu použito as 5 mil. K, ze kteréhož obnosu uhradily země a komory přes 2 mil. korun.

Podpůrná akce, při jejímž provádění zaměstnána jest řada sil technických, právnických, správních a učitelských,**) (vycházejíc

*) Kdož se chce blíže informovati, viz zejména: Karel Adámek, Maloživnostenská akce zemská (v České Revui roč. I.); Dr. W. Exner, Staatliche Gewerbeförderung in Oesterreich (Zeitschrift für Socialwissenschaft V. Band, Heft 3.); Roessler, Podporování malých živností zemí a státem; JUDr. V. Schuster, Řemeslnická otázka (Národní Listy 1902); Berichte des k. k. Handelsministeriums über die Förderung des Kleingewerbes (každoročně); Výroční zprávy technolog. prům. musea obch. a živn. komory v Praze; zprávy zemsk. výboru o zemské akci k povznesení malých živností (každoročně); Die Gewerbeförderungssaction des k. k. Handelsministeriums (übersichtliche Darstellung ihres Standes); Výroční zprávy zemského jubil. fondu úvěrního a j. v.

**) V ústavu ministerstva obchodu pro zvelebování živností ve Vídni bylo r. 1902. 12 technických, 3 juristických, 12 administračních, kancelářských a účetnických úředníků, 16 odborných učitelů a 14 mistrů trvale zaměstnáno. V ústavu pražském 4 síly technické, 1 juristická (a spolusprávní), 1 odborná (spolu admi-

z předpokladu, že řemeslo a malé neb střední živnosti vůbec jsou i pro budoucnost udržitelnou a hospodářsky zdůvodněnou formou výroby), — spočívá na myšlence, aby živnosti střední a malé byly svépomocí interesentů, za účelného přispění veřejného a s použitím prostředků moderních zvelebovány technicky i hospodářsky. Čelné úkoly a hlavní zařízení její jsou tato:

1. Odborná poradna udílí živnostníkům bezplatně rady ve všelikých odborných, nanejmé technických otázkách, hlavně při nákupu strojů a nástrojů, při zavádění vhodných způsobů výrobních, při vyhledávání pramenů nákupních a odbytišť, při zřizování dílen, zkouší výkonnost motorů, provádí lučební rozbory, pokud pro řečené účely, na př. pro zavádění vhodnějších způsobů výrobních nutny jsou a p. v. Velkopřemyslník, vládnoucí bohatými prostředky a výtečnými odbornými úředníky, pomoci odborné poradny asi vyhledávati nebude, za to střednímu a zvláště malému živnostníku jest odborná poradna mnohdy jediným přístupným pramenem seriosního poučení. Soudím, že právě toto zařízení podpůrné akce živnostenské dočká se neobyčejného rozvoje, jakmile bude štědřeji vypraveno a bude-li nejen o radu úředníka ústavu, nýbrž dle potřeby i o radu stálých externích expertů postaráno. V tento oddíl akce živnostenské spadá též snadno přístupná knihovna a čítárna odborná, po případě i zvl. technické stanice pokusné, řízené s hlediska potřeb praxe průmyslové.

2. Stálé a dočasné výstavy motorů, strojů obráběcích a nástrojů maloživnostenských. Poskytují soustavný přehled novinek a jsou nezbytnou součástí každého ústavu pro zvelebování živností. Jsou, vedle propůjčování strojů družstvům, nejstarším podnikem podpůrné akce živnostenské. Návštěvu stálé výstavy vídeňské (IX/2 Severingasse 9.) usnadňují podpory cestovní poskytované c. k. ministerstvem obchodu, návštěvu stálé výstavy pražské (Eliščina třída 6.) cestovní podpory zemsk. výboru král. Českého. Dočasné výstavy pořádají se poněkud více při příležitosti průmyslových výstav krajinských.

3. Přenechávání strojů živnostenským družstvům a spolupůsobení při jejich zřizování i vedení. Stroje přenechávají se jen živnostenským sdružením (v první řadě hospod. a výrobním společenstvům zřízeným dle zákona ze dne 9. dubna 1873, leč také povinným živn. společenstvům v řadě živnostenském se zakládajícím) na běžné roční, poněkud desetileté splátky. Příslušnému ústavu pro zvelebování živností připadá při přenechávání strojů úkol, vyšetřiti, jaká as může býti rentabilita strojového zařízení, jsou-li uchazeči způsobilí strojů využití, jaké stroje a kterak se mají postaviti; byla-li půjčka na zakoupení strojů povolena, jest na ústavu, aby stroje opatřil, při zřízení družstevní dílny spolu-

nistrační), 2 kancelářské, 1 mistr, 2 strojníci, 1 laborant, (kromě volentérů chemických, četných (11) externích učitelů z řad techniků a prakt. živnostníků, a kromě sluhů).

působil, výrobu zavedl, nad zavedením řádného účetnictví bděl, občas revisi všech poměrů vykonával atd. Rovněž spolupůsobí akce již i při zakládání družstev dle zákona z r. 1873, při sepisování a zadávání stanov a p. (v Praze ohledně družstev strojových a výrobních technolog. průmysl. museum, ohledně družstev úvěrních, nákupních, skladních a vůbec veškerých, kancelář zemského jubilejního úvěrního fondu živnostenského).

Tato činnost akce jest jakousi anticipací budoucího hospodářského rozvoje a stane se, neklamou-li všechny známky vývojové tendence dnešního hospodářského života, netušeně rozsáhlou. Zatím jest ovšem jen smělým, skoro předčasným zasahováním v hospodářskou hudbu budoucnosti a bylo značnou, byť i vysvětlitelnou, omluvitelnou a dnes již napravovanou chybou, že právě na tomto poli započala podpůrná akce v Rakousku činnost svou. Družstva bývala druhdy takměř uměle vyvolána, jen aby akce neuvízla na suchu.

Mengrova lesklá slova o »opatření moderních strojů a pomůcek řemeslnictvu, aby zvýšena byla jeho konkurenční schopnost s velkopřemyslem« pro povrchní svou jasnost a přesvědčivost nadechla kde koho.

Po našem soudu započato bylo tím, co bohdá bude kdysi celé akce korunou. Živnostnictvu, na dobro nepřipravenému, propůjčovány byly motory a stroje, nikoliv však dovednost technická a komerciální, nikoliv kapitál, t. j. úvěr, ku provozování potřebný, a ovšem také ne odbyt. Živnostníci v odlehlém městě obdrželi stroj na splátky, a neměli odbytu ani tolik, co by byli holýma rukama zastali. A co tu je potíží správních, co řevnivosti a těžkopádnosti! Část propůjčených strojů zůstala také ležeti ladem v zákoutích půd, skladů neb dílen, a »moderní pomůcky pracovní« obplétány pavučinami.

Vedle toho zahostil se způsob (v království Českém v posledních letech již odstraněný), že stát přislíboval tehdy opatření pomůcek pracovních, zaplatí-li země polovici a naopak. Podobně by mohlo býti činěno odvislým opatření strojů i od subvence komory obchodní atd. — a povstávají nekonečné průtahy, složité poměry vlastnické, rozdvojený dozor, zkrátka gordický uzel. Přes tyto svízele a vady, jež jsou postupně odstraňovány, poroste tento úkol podpůrné akce živnostenské v budoucnosti souměrně s porozuměním pro význam sdružování, kteréž se v živnostnictvu zvolna sic, leč pevně zakotvuje.

4. Vlastní činnost vzdělavatelská jeví se v pořádání kursů mistrovských, odborných a přednáškových, veřejně přístupných jednotlivých přednášek pro živnostníky a ve vydávání publikací odborných.

Pořádání kursů zaujímá na ten čas čelné místo mezi podniky podpůrné akce živnostenské; pořádání kursů není ovšem výlučným majetkem podpůrné akce živnostenské, neboť také četné školy odborné, státní průmyslové a řemeslnické zařizují si kursy pro jednotlivá průmyslová odvětví. Vznikl dokonce tuhý kompe-

tenční konflikt mezi ministerstvem obchodu a ministerstvem vyučování ve příčině oprávnění k pořádání kursů, jenž byl kompromisem urovnán.

Při službě c. k. ministerstva obchodu zřízeny jsou tyto mistrovské kursy: obuvnické, krejčovské, pro stavební truhláře, pro zámečníky a hotovitele nástrojů, tesařské, pro galvanotechniky a účetnické (pro truhlářství). Vedle toho pořádá ministerstvo kočovné kursy pro první tři obory a podporuje kursy jinými ústavy pro zvelebování živností pořádané. Při pražském ústavu pro zvelebování živností vedle tří prvních kursů pořádány jsou pravidelně kursy pro kožešníky, knihaře (ve zlacení a mramorování) vedle četných kursů speciálních, zvl. lučebních; (letos bude na př. zvl. kurs pro moření dřeva, byly kursy o zdobení kovů, barvířský pro soukeníky, kožišníky, o čištění a barvení per atd. vedle kursů přednáškových pro fotografy, natěrače, pekaře a m. j., spojených s pokusy a demonstracemi).

Kursy při ústavech pro zvelebování živností podstatně se liší od pravidelného vyučování školského. Účastní jsou mistři a pomocníci déle prakticky již činní, kteříž by se již školského vyučování účastniti nemohli a kteříž vykazují již jisté předběžné vyvzdělání, zejména praktické. Přicházejí, obětující čas i peníze (neboť jen ve Vídni lze dosíci větších stipendií), aby se zdokonalili, s novinkami svého oboru seznámili, anebo nabyli soustavnějšího podkladu po stránce theoretické.

Účel kursů bývá až na výjimky plnou měrou dosažen. Školami ve vlastním toho slova smyslu kursy nejsou a býti nemají, a jakmile by se jimi staly, pozbyly by oprávnění, aby byly zařazovány mezi prostředky podpůrné akce živnostenské.

Majíť školy odborné a průmyslové svůj veledůležitý úkol, jenž se však s úkolem kursů nekryje. Kursy také nejsou jediným, nebo nezbytným zařízením podpůrné akce živnostenské, nýbrž pouze jedním z četných zařízení, jimiž podpůrná akce živnostenská svou obsáhlou úlohu plní.

I kdyby tedy nebyl při některém ústavě pro zvelebování živností, na př. při technolog. průmysl. museu pražském, pořádán žádný kurs, zbude mu ještě tolik úkolů, že úkoly ty samy o sobě opodstatňují plně jeho existenci a další rozvoj. Řečeným ovšem nemá býti ubíráno kursům, kteréž dnes fakticky tvoří důležitou část činnosti podpůrné akce, nikterak na významu. Lze se o to příti, zdali kursy mají býti delší či kratší, ač pro řešení otázky takové jest dojista závažnou okolnost, zdali kurs dotyčný jest mistrovský, všechny neb většinu stránek řemesla vyčerpávající, aneb ryze odborný, pouze jistou speciální techniku řemesla zabírající. Poslednější lze ovšem s úspěchem jen tehdy pořádati, jsou-li tu účastníci předvzdělání lepšího a přibližně stejnoměrného. Otázku trvání kursu a přípustného počtu účastníků lze ostatně jen konkrétně, t. j. dle druhu kursu zvláště řešiti, a jest věcí technických i praktických odborníků, aby program a trvání kursu stanovili

s ohledem na cíl vyučovací a na poměry účastníků. Pohlížíme tak rádi — a velmi často právem — na vzory říšskoněmecké.

Seznějme, jak v jižním Německu, kde školství odborné, mimochodem řečeno, jest znamenité, pohlízejí na účel kursů. Shledáváme se tu s kursy vesměs krátkodobými, mnohem kratšími než u nás. Kurs pro truhláře v matování a leštění trvá 3 dny, v barvení dyh a dřev 5 dnů, v hotovení intarsií 12 dnů, kurs pro truhláře, sedláře a čalouníky pro kladení linolea 4 dny, pro sedláře k hotovení chomoutů 12 dnů, pro dekorativní malíře (o nejnovějších způsobech malování) 12 dnů, pro obuvníky (anatomie nohy, oblévání noh sádrou a hotovení kopyt) 5 dnů, pro krejčí v střihu 12 dnů, pro kovodělníky v galvanickém zdobení kovů (ve Pforzheimu) dokonce jen 2 dny atd.; konány i pouhé kursy přednáškové spojené s exkursemi neb demonstracemi, na př. pro instalatéry plyno- a vodovodů (6 dnů), kurs o zařizování domácích elektrických vedení a hromosvodů, dílem přednáškový, dílem s instruktivními pokusnými pracemi spojený. Podobně konány kursy pro barvíře (7 dnů), koželuhy (6 dnů) a j. v. A tyto krátkodobé speciální kursy se v jižním Německu znamenitě osvědčily! Razí-li tedy pražský ústav pro zvelebování živností novou dráhu kursovní činnosti podpůrné akce živnostenské způsobem podobným, pořádaje vedle mistrovských, déle trvajících kursů speciální kursy krátkodobé, máje dostatek účastníků s přibližně stejnou úrovní odborného výcviku, opírá se o vzory, osvědčivší se v poměrech spřízněných. Úmyslu, soutěžit se školami, tu není a dle povahy věci ani býti nemůže. Naopak: nejen školy, nýbrž i školské kursy mohou býti představitelům podpůrné akce živnostenské z důvodů na snadě jsoucích jen vítány, neboť usnadní alespoň poněkud orgánům podpůrné akce živnostenské nésti břímě úkolův, takorika den co den rostoucích. Ostatně uznalo prospěšnost krátkodobých kursů speciálních i rakouské museum pro umění a průmysl, pořádajíc při jednotlivých školách odborných šeslidení kursy pro moření dřeva a spřízněné techniky

5. Působení na výchovu a výcvik učeníků. Podpůrné akci živnostenské jde tu výlučně o doplnění vyvzdělání školského, tedy o výchovu a výcvik učňů mimo školu. Akce dosahuje tohoto účelu především výstavami dílenských prací učednických, jež jest ovšem vhodno spojovati s výstavami prací žáků průmyslových škol pokračovacích. Výstavy místní probuzují pílí účňovu a výchovnou péči mistrovi, poskytujíce spolu přehled pokroku ve výcviku učňů, výstavy ústřední soustřeďují práce na místních výstavách prvou cenou vyznamenané. O pořádání výstav, posuzování a volbě předmětů vydána jsou ministerstvem obchodu, resp. technologickým průmysl. museem pražským zvl. pravidla.

Dále pečuje akce příslušnými informacemi a udílením zařizovacích subvencí státních, zemských i komorních o zakládání a řádné vedení nedělních a svátečních besídek pro učně, zabavujících příjemně i užitečně učňovy volné chvíle. Nejnovějším pro-

jektem podpůrné akce jest subvencované mistrovské učení, na jehož provedení se v ministerstvu obchodu i v pražském technologickém museu a obch. komoře pilně pracuje; zemský výbor království Českého schválil již*) hlavní zásady pro udělování subvencí mistrům přistoupivším na zvláště přísné podmínky ve příčině výchovy učňů v dílně; současně prolomena (k návrhu autoru) zásada ve příčině propůjčování strojů na bezúročné splátky pouze sdružením živnostenským na prospěch mistrů subvencovaných, pokud by měli dokonalého strojního zařízení ve svých živnostech zapotřebí. Řečené rozšíření zemské akce živnostenské musí však ještě vyčkati schválení sněmu království Českého.**)

6. Zprostředkování při zadávání vojenských dodávek vyhrazených malým živnostníkům jest rovněž úkolem podpůrné akce živnostenské, prováděným službou pro zvelebování živností při c. k. ministerstvu obchodu a jednotlivými obchodními a živnostenskými komorami neb jich ústavy. Stesky na příliš skrovnou kvotu, maloživnostnictvu z celkových dodávek vyhrazenou, na zastaralý způsob přejímání, na vyměření cen, pozdní přidělování práce atd. stanou se svého času předmětem poradní schůze interesentů, již v této příčině pražská obchodní a živnostenská komora zamýšlí svolati.***) Jeť zadávání vojenských dodávek důležitým úkonem podpůrné akce živnostenské pokud jde o zvelebování odbytu.

7. Udílení zápůjček živnostenským družstvům nákupním, skladním, výrobním a jiným spřízněným. C. k. ministerstvo obchodu povoluje za účelem překonávání počátečních obtíží, najmě k sesílení závodní jistiny společenstevní, zápůjčky družstvům živnostenským dle zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z. zřízeným.

Státní dotace tato jest českými živnostenskými družstvy posud valně zanedbávána. Zemský výbor království Českého poskytuje za jistých podmínek menší bezúročné zápůjčky zařizovací, splatné teprve tehdy, když družstvo sesílí finančně. Družstvům svépomocným i živnostenským společenstvům (obchodním gremiím) v království Českém otevírá posléze levný zdroj i značnějšího úvěru zemský jubilejní úvěrní fond pro podporu malých živnostníků v Praze III., jenž působí spolu informačně při zřizování a správě svépomocných družstev a obstarává jich účetnickou revisi.

Tím naznačeny stručně čelnější funkce podpůrné akce živnostenské v užším smyslu, na jejímž provádění jsou účastněni stát (ministerstvo obchodu), země (zemské výbory) a obchodní komory svými ústavy pro zvelebování živností a jakožto sbory poradní

*) K podnětu autorovu danému v prosincovém zasedání zemské živnostenské komise r. 1902.

**) Srov. Obzor národohosp. č. IV., roč. VII. 1902 a č. II. roč. VIII. 1903.

***) Poslanecká sněmovna rady říšské usnesla se nedávno vyzvat c. k. ministerstvo obchodu, aby během r. 1903 svolána byla říšská anketa o vojenských dodávkách živnostenských.

»Gewerbeförderungsbeirat«, ministerstva obchodu a zemská živnostenská komise při českém výboru zemském. Také společenstevní instruktoři propagují některé úkoly akce a jednotlivá průmyslová musea krajinská čile i zdárně se ujala (ponejvíce a zcela účelně za součinnosti vlastních výkonných orgánů akce živnostenské) některých úkonů, v obor podpůrné akce živnostenské spadajících. Roste potěšitelně i účast okresních výborů a obcí, zejm. udílením kursovních stipendií. Dotýkáme se výslovně jen podpůrné akce živnostenské v užším, vlastním pojetí, nedotýkáme se tedy snah sociálně-humanitních, reforem v zákonodárství i správě atd.; na zvelebení živností vůbec mají ovšem znamenitou účast také školy pokračovací, řemeslnické, odborné i státní průmyslové, i vysoké školy technické, musea umělecko-průmyslová, výstavy průmyslové a dlouhá řada jiných činitelů, leč líčení jich rozsáhlého působení v rámcích statí naší nespadá.

Poznamenati ještě dlužno, že pruské ministerstvo obchodu zahájilo po vzoru rakouském podpůrnou akci živnostenskou a že na slovanské výstavě v Petrohradě r. 1905 má býti zobrazena speciálně česká podpůrná akce živnostenská, její zařízení i výsledky, aby byla příkladem obdobné činnosti v zemích slovanských.

II.

Technologické průmyslové museum (ústav pro zvelebení živností) obchodní a živnostenské komory v Praze, založené komorou na oslavu panovnického jubilea a slavnostně dne 3. prosince 1898 otevřené, mělo již dle prvotních zámyslů svých původců a dle obsahu organizačního řádu býti v první řadě výkonným orgánem podpůrné akce živnostenské a v druhé řadě plniti ještě některé úkoly další. Vzniklo z přirozené potřeby decentralisace podpůrné akce živnostenské. Potřeba ta přirozeně v největší míře a nejprve byla přivedena k platnosti v království Českém, kde vedle akce státní nejdříve vznikla samostatná akce zemská, doplňovaná obdobnou činností jednotlivých obchodních a živnostenských komor. Akce zemská i komorní potřebovala výkonného orgánu, jenž jí právě v pražském museu technologicko-průmyslovém povstal; oficiálně bylo uznáno museum za výkonný orgán zemské (a ovšem též pražské komorní) akce již r. 1898, za výkonný orgán podpůrné akce obchodních komor v Plzni a v Českých Budějovicích roku 1902. Leč i ředitelství státní služby pro zvelebení živností pocituje potřebu jisté decentralisace podpůrné akce živnostenské, vyvolávající samo jednotlivé místní ústavy pro zvelebení živností, z nichž největší, liberecký, pro obvod tamní obchodní komory, vznikl již na sklonku roku 1898, ostatní v Innsbrodu, Bolzanu, Roveretu, Štýr. Hradci u přísl. oddělení zemského průmyslového musea v Brně v letech pozdějších. Jest třeba jen uvážiti jednotlivé, v předu uvedené úkoly podpůrné akce živnostenské, a shledáme ihned, jak přirozeně nutnou jeví se

býti jistá míra decentralisace, kteráž se ovšem nesmí zvrátiti v roztržčenost její ve větší počet rozdílných orgánův výkonných.

Nejúčelnějším by bylo, kdyby vedle ústředního ústavu státního stávaly prostě ústavy zemské, leč skutečný vývoj věci uskutečnění ideálu tohoto velice znesnadnil.

Nejnovějším dokladem pro potřebu decentralisace jest skutečnost, že tesařské kursy mistrovské v ústředním ústavě vídeňském pořádají se jen pro účastníky z určitých zemí a krajů, protože pořádání kursů tesařských pro účastníky z veškerých království a zemí předlitavských stalo se pro různost poměrů prostě nemožností. Nevyhoví v takovýchto a obdobných případech daleko přesněji i úsporněji ústav zemský neb komorní, celou svou činností v domácích poměrech výrobních zakotvený? Úspěchy v pořádání výstav prací učednických v království Českém i na Moravě, zásluhou především pražského technologického musea a na Moravě dotyčných živnostenských jednot, zkušenosti nabyté při provádění akce družstevní a j. v. svědčí jasně o správnosti našeho názoru. Naléhavě by bylo ovšem potřebí úpravy vzájemného poměru výkonu akce státní k výkonu akcí činitelů ostatních, úplné dohody správy akce státní se správou akce zemské a akcí ostatních o meze působnosti, již proražena cesta účelným soustředěním akce zemské a akcí tří komor obchodních v ústavě pražském. Neopíraný a z nejkompetentnějších míst nejednou dosvědčený správný směr činnosti pražského technologického průmyslového musea přimyká se těsně k úkolům podpůrné akce živnostenské, již v předu označeným. Museu bylo překonati takměř konce nemající řadu nej-různějších překážek, než zabezpečilo si plně svou existenci a způsobilost k dalšímu samostatnému vývoji.

O zdar této snahy nejpřednější zásluha přináleží zejména neúnavnému a prozíravému výkonnému předsedovi kuratoria, zemskému poslanci p. Václavu Němci, jenž od počátku nepřetržitě stojí v čele tohoto tak rychle se rozvinuvšího ústavu. Leč zevrubnější ocenění momentů, pro vznik a vývoj ústavu závažných, dlužno ponechati době pozdější.

Vedle úkolů podpůrné akce živnostenské plní však technologické museum pražské také některé úkoly, z rámce podpůrné akce živnostenské se vymykající a v nejvlastnější působnost »technologických průmyslových museí« spadající. V této příčině a jen v této příčině shoduje se museum pražské s c. k. technologickým průmyslovým museem ve Vídni.

Spadají sem odborné pokračovací školy, při museu zřízené, sbírka pomůcek učebních, zkušební stanice textilní, výstava prací průmyslových škol pokračovacích, zamýšlená výstava škol odborných a p. v. Ostatní, daleko početnější úkoly pražského technologického průmyslového musea (jež se tedy z valné míry vlastně per nefas a jen vzhledem k historickému vývoji poměrů tak zove, a spíše by se mělo zváti podobně jako spřízněné instituce v Liberci,

Insbruku a j. »ústavem pro zvelebování živností (Gewerbeförderungsinstitut)«, — spadají v rámec podpůrné akce živnostenské.

K závěrku jen ještě několik drobných poznámek, potřebných k objasnění organizačních poměrů musejních. Z úkolů podpůrné akce živnostenské vyplývá, že vedle vlastních úkolů svých nese každý ústav pro zvelebování živností jisté břímě povahy správní. Při ústavě pražském jest toto břímě zcela mimořádně veliké vzhledem k složitým vztahům ústavu k akci státní, zemské a tří komor obchodních, se zřetelem k spleťtým poměrům subvenčním, (subvencí dlužno vydobývati nejen pro ústav všeobecně, nýbrž i pro jednotlivé nákladnější podniky musejní a to současně od několika činitelů!), vzhledem k prozatímní organizaci ústavu, vzhledem k tomu, že museum je poradním a poměry (nejen technicky, nýbrž někdy i statisticky) vyšetřujícím orgánem zemského výboru a komor i v jiných než v družstevních záležitostech, se zřetelem na svůj poměr k různým korporacím živnostenským atd. Vzdor úspěšné snaze správy ústavu o všemožné zjednodušení správní záležitosti musejní se množí s rostoucí činností a jest pečovati o to, aby nepočetné výkonné síly technické a učitelské byly starostí o ně pokud lze úplně zbaveny.*)

Jedním z nesplněných úkolů musejních jest veřejná odborná čítárna a knihovna. Posavadní knihovna slouží hlavně jen účelům musejních úředníků a může býti učiněna přístupnou interesentům jen na zvláštní požádání. Vadí tu nedostatek místa, síly knihovnické a skrovnost knihovny. Vítati tedy dlužno myšlenku, aby v nové — bohdá — budově musejní otevřena byla společně s proslulou odbornou knihovnou a čítárnou Jednoty průmyslové knihovna a čítárna musejní.

Vzhledem k tomu, co již v první stati o úkolech podpůrné akce živnostenské bylo řečeno, jest zřejmo, že museum technologické může býti umístěno toliko ve městě samém, nikoliv na periferii města. Není a nestane se museum technologicko-průmyslové nikdy školou nebo souborem škol, jemuž by pak — po případě — umístění v určité třebas odlehlé čtvrti města svědčilo, nýbrž zůstane a musí zůstat v podstatě vždy ústavem pro zvelebování živnosti, výkonným orgánem podpůrné akce živnostenské.

Úkoly školám přináležející plní s plným zdarem stávající školy průmyslové a odborné, a o to, aby je plniti mohly v míře ještě obsáhlejší a se zvýšeným zřetelem k potřebám průmyslu malého, pečují povolání činitelé dovolávající se důrazně specialisace státních průmyslových škol, zejména školy pražské. Vřelý styk technolog. průmyslového musea pražského se školami průmyslovými i odbornými jest velice žádoucí a prospěšný, přetvořiti se

*) Tato okolnost, jakož i s a m o s t a t n o s t hlavních oddělení musejních, strojního a chemického, v mezích daných společnou správou, řádem organizačním a prostředky finančními, stala se podkladem horlivé činnorodé iniciativy obou oddělení.

však ve školský ústav průmyslový, museum ani nyní, ani v budoucnosti nemůže, nechce a ani nesmí, má-li zůstat věrno poslání, uloženému mu jeho zakladateli i vydržovateli. A poslání to tkví v živnostensko-politických snahách, ztělesněných v podpůrné akci živnostenské!
